

Ірина Ю. Штулер*

АНАЛІЗ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

У статті охарактеризовано роль та значення промислового виробництва у забезпеченні процесів економічного зростання національного господарства. Проаналізовано динаміку обсягу промислового виробництва через індекси промислової продукції: за видами діяльності; за основними промисловими групами та у розрізі областей України. В процесі дослідження виявлено ряд проблемних ознак, які потребують державної підтримки та регулювання. Аргументовано, що постійний та систематичний моніторинг стану промислового виробництва потребує безперервного аналізу, щоб своєчасно виявляти проблеми та обґрунтовано застосувати комплекс необхідних заходів, щоб покращити загальноекономічне становище України.

Ключові слова: промисловість; розвиток; національне господарство; машинобудування; інновації; господарювання.

Рис. 1. Таб. 3. Літ. 22.

DOI 10.32752/1993-6788-2019-1-220-24-31

Ірина Ю. Штулер

АНАЛИЗ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА УКРАИНЫ

В статье охарактеризовано роль и значение промышленного производства в обеспечении процессов экономического роста национального хозяйства. Проанализировано динамику объема промышленного производства за индексы промышленной продукции: по видам деятельности; по основным промышленными группами и в разрезе областей Украины. В процессе исследования выявлено ряд проблемных признаков, требующих государственной поддержки и регулирования. Аргументировано, что постоянный и систематический мониторинг промышленного производства требует непрерывного анализа, чтобы своевременно выявлять проблемы и обоснованно применить комплекс необходимых мероприятий – улучшить общеэкономическое положение Украины.

Ключевые слова: промышленность; развитие; национальное хозяйство; машиностроение; инновации; хозяйствования.

Iryna Yu. Shtuler

ANALYSIS OF INDUSTRIAL PRODUCTION OF UKRAINE

The article describes the role and importance of industrial production in ensuring the processes of economic growth of the national economy. The dynamics of industrial production through industrial production indices is analyzed: by types of activity; by major industrial groups and by region of Ukraine. The study identified a number of problematic features that need state support and regulation. Argued that continuous and systematic monitoring of the state of industrial production requires continuous analysis in order to identify problems in a timely manner and to reasonably apply a set of necessary measures to improve the overall economic situation of Ukraine.

Keywords: industry; development; national economy; mechanical engineering; innovations; management.

Peer-reviewed, approved and placed: 12.10.2019.

Постановка проблеми. Підприємства промисловості є базовою та провідною основою національного господарства. Базовість проявляється в тому,

---

* National Academy of Management. Kiev. Ukraine.

що саме промислові підприємства забезпечують засобами виробництва інші галузі економіки. Провідний характер промислових підприємств означає, що вони відіграють важливу роль у стимулюванні та прискоренні науково-технічного прогресу, що в свою чергу активізує розвиток національного господарства. Сукупність цих двох особливостей сприяє тому, що промислові підприємства синтезують процеси оновлення та накопичення капіталу, а також характеризуються інвестиційною привабливістю. За кількістю зайнятих в господарській діяльності промислові підприємства посідають перше місце у структурі як світового так і національного господарства.

Однак поряд з перевагами існує і зворотня сторона медалі, котра, характеризує промисловість як таку, котра має велику втрати виробничого характеру, відтік кадрів, зменшення частки промислової продукції у виробництві. Ці та інші негаразди призводять до підвищенням собівартості, що апріорі знижує конкурентоспроможність вітчизняної продукції як на внутрішньому так і на світовому ринках. Відповідно відбувається зниження активності і в інноваційно-інвестиційній діяльності промислових підприємств галузі та інше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основою дослідження стали наукові пошуки вітчизняних науковців, котрі в основу своїх досліджень розкривали такі питання як: розвиток промисловості України (Ю. Барташевська [1], В. Геєць [15], Б. Данилишин [4], Н. Дацій [5], Т. Кузь [11] та інші); особливості функціонування промислових підприємств (В. Дикань [6], Н.В. Касьянова, Н.В. Вецепура, Д.В. Солоха, К.В. Сотнікова, О.В. Єлетенко та інші); аналіз діяльності промислових підприємств України (П. Буряк [2], Я. Ромусік [17], Н. Ткачова [18], О. Шапуров [19] та інші).

Однак питання постійного та систематичного моніторингу стану промислових підприємств потребує безперервного аналізу. Це дає змогу своєчасно виявити проблеми та відхилення, що виникають, визначити та обґрунтовано застосувати комплекс необхідних заходів використання котрих дозволить покращити загальний економічний та технічний стан промислових підприємств України.

Мета дослідження. Основною метою дослідження є аналіз діяльності промислових підприємств України на мікро- та макро- рівнях задля визначення їх економічного, технічного та соціального значення для економіки України.

Основні результати дослідження. Промислове виробництво є показовою сферою національного господарства та індикатором, котрий швидко та повноцінно відображає рівень соціально-економічного розвитку країни. Промислове виробництво виступає важливою складовою національного господарства, що детермінує якість життєдіяльності промисловості країни, адже для промислових підприємств притаманна значна роль у забезпеченні процесів економічного зростання.

Показником, що характеризує динаміку обсягу промислового виробництва є Індекс промислової продукції. Аналізуючи зміну даного показника можна відстежити підйом або спад у національному господарстві. У таблиці 1 представлено Індекси промислової продукції за видами діяльності у 2017-2019 роках.

Таблиця 1. Індекси промислової продукції за видами діяльності у 2017-2018 роки та I півріччя 2019 року (у % до попереднього року), [7]

	Роки								
	2017	2018	2019						
			Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень
Промисловість (всього)	100,4	101,6	96,7	97,5	99,1	100,6	100,9	100,5	100,4
Добувна та переробна промисловість	101,6	101,5	95,7	97,3	99,7	101,2	101,5	100,8	100,7
Добувна промисловість та розроблення кар'єрів	94,3	102,4	98,4	100,0	100,8	101,3	102,3	103,0	102,6
Переробна промисловість	104,8	101,1	94,5	96,1	99,2	101,2	101,1	99,9	100,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	93,5	102,8	101,3	98,5	96,3	97,1	97,5	98,5	98,2

Отже, як бачимо з таблиці 1 динаміка обсягів промисловості в українській економіці поступово зменшується. За даними Державної служби статистики промислове виробництво в Україні в липні 2019 року скоротилося на 1,2% порівняно з 2018 роком.

У грудні 2018 року – січні 2019 року відбулося різке скорочення Індексу промислової продукції, зі 101,6% до 96,7%. У січні-травні 2019 року, тобто за перших п'ять місяців поточного року відбулося незначне зростання на 4,2%.

Не менш позитивною є ситуація, що склалася в переробній промисловості. У 2018 році падіння на 3,7% в порівнянні з 2017 роком. Також протягом 2019 року ситуація не покращилася. Січень 2019 року ознаменувався падінням з 101,1% до 94,5%. І протягом періоду січня-липня 2019 року переробна галузь намагається покращити стан: протягом січня-травня зростання на але у червні знов пониження до 99,9%.

Як справедливо зазначає Б. Гаврилишин «Індекс переробної промисловості – є основою основ промисловості будь-якої індустріально розвиненої країни». [22]

Для того щоб структурно охарактеризувати динаміку промислового виробництва потрібно здійснити аналіз за видами промислової продукції. В таблиці 2 наведено інформацію щодо Індексу промислового виробництва за найважливішими видами промислової продукції.

З метою отримання достовірних даних Державною службою статистики України проводиться коригування на ефект календарних днів. Таким чином відкориговані дані наведені в таблиці 2.

Таблиця 2. Індекси промислової продукції за основними промисловими групами у січні-липні 2019 році (% до відповідного періоду попереднього року), [7]

	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень
Промисловість	96,7	97,5	99,1	100,6	100,9	100,5	100,4
Товари проміжного споживання	89,7	92,9	96,7	99,1	99,9	99,6	99,3
Інвестиційні товари	100,8	98,8	100,9	102,8	102,3	100,1	100,3
Споживчі товари короткострокового використання	97,9	99,6	101,7	102,8	102,4	101,6	102,0
Споживчі товари тривалого використання	86,2	95,1	102,0	104,9	105,9	107,2	107,3
Енергія	104,1	102,0	99,7	99,7	100,2	100,8	100,5

Таблиця 3. Скориговані Індекси промислової продукції за основними промисловими групами в 2019 р. (%), [7]

	Липень 2019 до			
	червня 2019		липня 2018	
	сезонно скориговані	нескориговані	скориговані на ефект календарних днів	нескориговані
Товари проміжного споживання	100,0	106,0	97,0	97,9
Інвестиційні товари	100,7	107,7	98,8	101,0
Споживчі товари короткострокового використання	101,2	101,7	102,9	103,8
Споживчі товари тривалого використання	94,3	110,7	104,3	107,5
Енергія	95,5	98,4	98,2	98,4

Аналіз індексів промислової продукції за основними промисловими групами I півріччя 2019 року (таблиця 3) свідчить, що у більшості підгалузей відбувається скорочення темпів виробництва. Для спрощення сприйняття наведемо графічне представлення Індексів промислової продукції за 2018- I півріччя 2019 роки (рис.1)

Для України, котра характеризується суттєвим географічним розмежуванням відносно промисловості доцільно розглянути інформацію щодо індексів промислової продукції у розрізі областей. Така інформація наведена в таблиці 4.

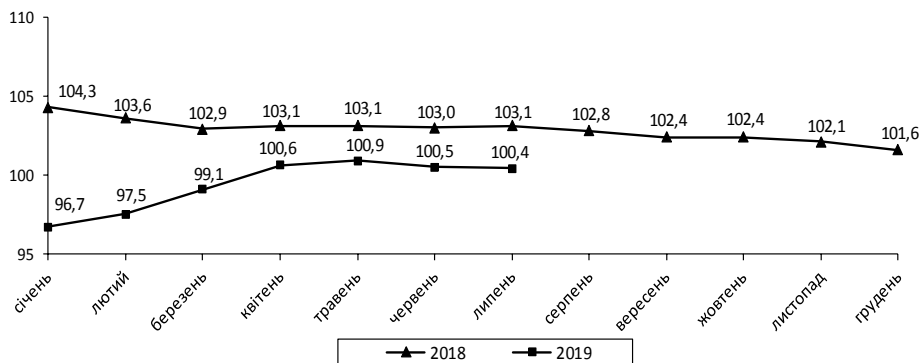

Рис. 1. Динаміка індексів промислової продукції за 2018 рік – I півріччя 2019 року, [7]

Таблиця 4. Індекси промислової продукції у розрізі областей України за червень-липень 2019 року (відсотків), [7]

	Липень 2019 до		січень-липень 2019 до січня-липня 2018	Довідково: січень-липень 2018 до січня-липня 2017
	червня 2019	липня 2018		
Україна	103,6	99,8	100,4	103,1
Вінницька	103,4	121,9	120,3	97,9
Волинська	103,8	94,6	95,3	106,8
Дніпропетровська	101,6	101,0	104,1	105,7
Донецька	105,9	101,7	102,4	104,8
Житомирська	107,9	87,6	90,6	99,3
Закарпатська	87,6	80,9	97,6	105,6
Запорізька	103,0	95,7	95,6	105,5
Івано-Франківська	98,0	93,3	96,7	116,1
Київська	110,5	101,0	96,8	101,8
Кіровоградська	103,2	118,0	102,2	100,7
Луганська	84,0	96,0	101,0	78,0
Львівська	107,5	96,9	96,1	105,8
Миколаївська	106,9	93,5	101,3	103,1
Одеська	97,0	113,5	101,3	96,3
Полтавська	101,8	97,9	100,6	101,7
Рівненська	108,5	117,4	116,9	88,5
Сумська	113,5	93,3	104,9	109,0
Тернопільська	107,7	108,4	103,2	103,5
Харківська	107,8	103,7	100,0	101,6
Херсонська	90,2	109,5	105,3	100,4
Хмельницька	106,9	81,7	85,1	94,3
Черкаська	106,7	102,4	101,2	102,3
Чернівецька	90,3	91,1	103,5	107,3
Чернігівська	106,4	84,3	93,0	97,1
м.Київ	109,6	101,9	97,8	97,7

Отже, аналізуючи промислове виробництво в Україні можна виявити ряд проблемних ознак. Серед основних можна виокремити диспропорційність в національній економіці, відсутність ефективних реформ, «інноваційна відсталість», неможливість адаптації до умов конкурентоспроможного ринку та освоєння нових ринків збуту промислової продукції. «Інноваційна відсталість» є першочерговою проблемою, адже у більшості промислових виробництв переважає металомісткість продукції, а частка наукоємних та високотехнологічних виробництв взагалі має тенденцію до зменшення. Причиною цьому є дефіцит фінансових ресурсів.

Проте, останніми роками спостерігається певний прогрес у вирішенні багатьох проблем. Такі висновки випливають на основі даних офіційної статистики, концентруючи увагу:

- на місці та ролі промислового виробництва у ВВП України та його впливі на економіку;
- на рівні технологічного розвитку промислового виробництва;
- на екологічному навантаженні промислового виробництва на довкілля;
- на рівні інноваційної активності промислового виробництва;
- на практиці застосування інноваційних технологій, що передбачають ресурсоощадливість.

Основою для визначення пріоритетів державної підтримки та регулювання промислового виробництва має бути розуміння його місця в національній економіці. Як уже зазначалось, тут проявляється двобічний зв'язок. По-перше, рівень економічного розвитку країни прямо пропорційно залежить від рішення розвитку промислового виробництва. А по-друге, промислове виробництво є імпульсом до прискорення економічних процесів, в тому числі розвитку інших видів економічної діяльності.

Висновки. На основі проведеного аналізу промислового виробництва можна зробити висновок, що формування та підвищення конкурентоспроможності економіки України визначається особливостями розвитку окремих галузей. Промислове виробництво в Україні є доволі суперечливим. З одного боку, дана сфера характеризується численними проблемами, а іншого боку, відзначається вагомністю у структурі економіки, створенням можливостей зайнятості населення.

Постійний та систематичний моніторинг стану промислового виробництва потребує безперервного аналізу, щоб своєчасно виявляти проблеми та обґрунтовано застосувати комплекс необхідних заходів, щоб покращити загальноекономічне становище України.

1. *Барташевська Ю.М.* Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи / Ю.М. Барташевська // Європейський вектор економічного розвитку. 2010. №1. С.19-25.

2. *Буряк П. Ю.* Інтегровані підприємницькі структури: перспективи розвитку в Україні / П. Ю. Буряк. Л. : Логос, 2003. 564 с.

3. *Вецепура Н.В.* Питання відновлення машинобудівного комплексу України в умовах розвитку коопераційних зв'язків / Н.В. Вецепура, С.В. Прокоф'єва // Економічний вісник Донбасу. 2016. № 3(45). С. 158-162.

4. *Данилишин Б.* Машинобудування відновлює свої позиції / Б. Данилишин // Урядовий кур'єр. 2009. № 194. С. 4.

5. Дачій Н.В. Залучення інвестицій як засіб розвитку виробничого потенціалу промисловості / Н.В.Дачій // Финансовые рынки и ценные бумаги. 2008. № 20. С. 27-31.
6. Дикань В.Л. Комплексний підхід до управління стійким розвитком підприємств машинобудування / В.Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2015. № 49. С. 11-18.
7. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
8. Екологія. Екологічні проблеми промислового комплексу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/23380/>
9. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика. Л.І. Федулова та ін. К. Основа, 2005. 550 с.
10. Кривоконь М.О. Машинобудування України: стан, динаміка та перспективи розвитку з використанням ефективних концепцій антикризового управління / М.О. Кривоконь // Інтелект XXI. 2016. № 5. С. 182-186.
11. Кузь Т. Стратегічний розвиток машинобудування в Україні [Текст] / Т. Кузь // Галицький економічний вісник. 2011. №1(30). С. 35-43
12. Машиностроение Украины: текущие тенденции // Минпром. Информационное агентство. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://minprom.ua/page2/news755.html>.
13. Машинобудування України. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8/>.
14. Наукова та інноваційна діяльність в Україні // Державна служба статистики України. Київ, 2015. 255 с.
15. Новий курс: Реформи в Україні 2010-2015. Національна доповідь/ за р. ран.. В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2010. 232 с.
16. Романко О.П. Чинники формування конкурентоспроможності машинобудівного підприємства // Актуальні проблеми економіки. 2009. №3. С. 113-125.
17. Ромусік Я. Перспективи розвитку машинобудування України на тлі світових тенденцій / Я. Ромусік // Економіст. 2010 № 9. С. 22-25.
18. Ткачова Н.П. Машинобудування України: сучасний стан та перспективи розвитку конкурентних переваг / Н. П. Ткачова. Харків: НТУ «ХПІ». 2011. № 25. С. 138-150;
19. Шапуров О.О. Стан і тенденції розвитку машинобудування / О. О. Шапуров // Актуальні проблеми економіки. 2009. №3. С. 57-63.
20. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент як необхідна складова ефективної системи управління підприємством [Текст] / І. О. Школьник, Т. М. Мельник // Вісник Української академії банківської справи. 2003. № 1. С. 29-33.
21. Shtuler I., Cherlenyak I., Domyshche-Medyanik A., Voitovych S. Conditions of formations and stimulation of the activators of innovative development of Ukraine/ I. Shtuler, I. Cherlenyak, A. Domyshche-Medyanik, S.Voitovych // Problems and Perspectives in Management (PPM) №15 (4). 2017. p.150-160.
22. <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/08/21/650817/>

-
1. Bartashevs ka YU.M. Rozvytok mashynobuduvannya Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy / YU.M. Bartashevs ka // Yevropeyskyy vektor ekonomichnoho rozvytku. 2010. №1. S.19-25.
  2. Buryak P. YU. Intehrovani pidpnyemnytski struktury: perspektyvy rozvytku v Ukraini / P. YU. Buryak. L. : Lohos, 2003. 564 s.
  3. Vetsepura N.V. Pytannya vidnovlennya mashynobudivnoho kompleksu ukrainy v umovakh rozvytku kooperatsiynykh zv'yazkiv / N.V. Vetsepura, S.V. Prokofyeva // Ekonomichnyy visnyk Donbasu. 2016. № 3(45). S. 158-162.
  4. Danylyshyn B. Mashynobuduvannya vidnovlyuye svoyi pozytsiyi / B. Danylyshyn // Uryadovy kuryer. 2009. № 194. S. 4.
  5. Datsiy N.V. Zaluchennya investytsiy yak zasib rozvytku vyrobnychoho potentsialu promyslovosti / N.V. Datsiy // Fynansovye rynky y tsennye bumahy. 2008. № 20. S. 27 -31.
  6. Dykan V.L. Kompleksnyy pidkhid do upravlinnya stiykym rozvytkom pidpnyemstv mashynobuduvannya / V.L. Dykan // Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. 2015. № 49. S. 11-18.
  7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://ukrstat.gov.ua/>.

8. Ekolohiya. Ekolohichni problemy promysloвого kompleksu [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://buklib.net/books/23380/>
9. Innovatsiynyy rozvytok ekonomiky: model, systema upravlinnya, derzhavna polityka. L.I. Fedulova ta in. K. Osnova, 2005. 550 s.
10. Kryvokon M.O. Mashynobuduvannya Ukrainy: stan, dynamika ta perspektyvy rozvytku z vykorystannam efektyvnykh kontseptsiy antykrizovoho upravlinnya / M.O. Kryvokon // Intelekt KHKHI. 2016. № 5. S. 182-186.
11. Kuz T. Stratehichnyy rozvytok mashynobuduvannya v Ukraini / T. Kuz // Halytskyy ekonomichnyy visnyk. 2011. №1(30). S. 35-43
12. Mashynostroenye Ukrainy: tekushchye tendentsiy // Mynprom. Ynformatsyonnoe ahent • stvo. [ЙElektronnyy resurs]. Rezhym dostupa: <http://minprom.ua/page2/news755.html>.
13. Mashynobuduvannya Ukrainy. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0_%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8/.
14. Naukova ta innovatsiyna diyalnist v Ukraini // Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv, 2015. 255 s.
15. Novyy kurs: Reformy v Ukraini 2010-2015. Natsionalna dopovid / za r. ran.. V.M. Heytsya [ta in.]. K.: NVTС NBUV, 2010. 232 s.
16. Romanko O.P. Chynnyky formuvannya konkurentospromozhnosti mashynobudivnoho pidpryyemstva // Aktualni problemy ekonomiky. 2009. №3. S.113-125.
17. Romusik YA. Perspektivy rozvytku mashynobuduvannya Ukrainy na tli svitovykh tendentsiy / YA. Romusik // Ekonomist. 2010. № 9. S. 22-25.
18. Tkachova N.P. Mashynobuduvannya Ukrainy: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku konkurentnykh perevah / N. P. Tkachova. Kharkiv: NTU «KHPI». 2011. № 25. S. 138-150.
19. Shapurov O. O. Stan i tendentsiy rozvytku mashynobuduvannya / O. O. Shapurov // Aktualni problemy ekonomiky. 2009. №3. S. 57-63.
20. Shkolnyk, I.O. Finansovyy menedzhment yak neobkhdna skladova efektyvnoyi systemy upravlinnya pidpryyemstvom / I. O. Shkolnyk, T. M. Melnyk // Visnyk Ukrainyskoyi akademiyi bankivskoyi spravy. 2003. № 1. S. 29-33.
21. Shtuler I.,Cherlenyak I., Domyshche-Medyanik A., Voitovych S. Conditions of formations and stimulation of the activators of innovative development of Ukraine/I. Shtuler, I. Cherlenyak, A. Domyshche-Medyanik, S.Voitovych // Problems and Perspectives in Management (PPM) №15 (4). 2017. p.150-160.
22. <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/08/21/650817/>